

Ärende: VN /5137/2022

Arbetsgruppens begäran om utlåtande om en promemoria om skyldigheten enligt beredskapslagens att vidta förberedelser samt om allmänna utvecklingsbehov i fråga om beredskapslagen

Lausunnonantajan lausunto

Era synpunkter på promemorian om skyldigheten enligt beredskapslagen att vidta förberedelser

Utlåtande från Statens ämbetsverk på Åland

Allmänt

Promemorian beskriver inte de speciella förhållanden som gäller på Åland och som behöver beaktas i beredskapslagen.

Skyldighet att vidta förberedelser för myndigheter på Åland

Möjligheten att tillämpa 12 § i beredskapslagen ser helt annorlunda ut på Åland än i övriga landet, dvs. skyldigheten att vidta förberedelser för verksamhet under undantagsförhållanden och andra åtgärder för att säkerställa att uppgifter kan skötas så väl som möjligt också under undantagsförhållanden.

På grund av självstyrelsen har Ålands lagting lagstiftningsbehörighet över kommunernas förvaltning, deras tjänsteinnehavare samt disciplinär bestraffning av kommunernas tjänsteinnehavare. En del av de förvaltningsuppgifter som kommuner och välfärdsområden sköter i övriga landet sköts på Åland av landskapet Ålands myndigheter.

Självstyrelsen innebär också att riksdagen inte kan ålägga landskapets myndigheter uppgifter i rikslagar som antas av riksdagen ensam. Endast i självstyrelselagen, som antas genom likalydande beslut i riksdagen och Ålands lagting, kan uppgifter föreskrivas för en landskapsmyndighet.

Förvaltningsuppgifter kan dock överföras från en riksmyndighet till en landskapsmyndighet genom en så kallad överenskommelseförordning (32 § Självstyrelselagen), om landskapsregeringen ger sitt samtycke till förordningen.

Den 12 § i beredskapslagen gäller således på Åland bara i förhållande till statliga myndigheter och kommuner. De åländska kommunernas organisation och uppgifter är samtidigt inte desamma som i övriga landet. På Åland finns inte heller några välfärdsområden.

Enligt 16 § i lagen om regionförvaltningsverken är Statens ämbetsverk på Åland en sådan statsförvaltningsmyndighet som avses i lagen om regionförvaltningsverken. De uppgifter som i beredskapslagen åläggs regionförvaltningsverken ska därför på Åland skötas av Statens ämbetsverk på Åland. I flera fall är regleringen i beredskapslagen ofullständig på Åland då uppgifterna gäller myndigheter, företag och organisationer som på grund av självstyrelsen lyder under landskapslagstiftning. Landskapet har exempelvis lagstiftningsbehörighet över näringsverksamhet med vissa undantag, hälso- och sjukvård samt radio- och tv enligt 18 § 12, 20 och 22 p. i självstyrelselagen. Se också 32, 86 och 126 § beredskapslagen.

När det gäller hälso- och sjukvård så har regionförvaltningsverkens förvaltningsuppgifter överförts till Ålands landskapsregering genom Republikens presidents överenskommelseförordning (FFS 1179/2009) om vissa förvaltningsuppgifter inom hälso- och sjukvården i landskapet Åland.

Statens ämbetsverk på Åland kan på grund av självstyrelsen inte besluta om och förfoga över resurser som hör till självstyrelsemyndigheternas behörighet. Endast med stöd av Republikens presidents förordning (FFS 2000:900) om skötseln i landskapet Åland av förberedande uppgifter för undantagsförhållanden kan statens ämbetsverk tillsammans med Ålands landskapsregering fatta beslut om åtgärder som föreskrivs för regionförvaltningsverken i beredskapslagen.

Exempel på andra rättsområden som är viktiga när det gäller myndigheternas förberedelser inför och under undantagsförhållanden och som lagtinget har lagstiftningsbehörighet över är ordning- och säkerhet, brand- och räddningsväsendet, byggnads- och planväsendet och bostadsproduktion.

Tvingande bestämmelser för tjänstemän på Åland

När det gäller skyldigheten att vidta förberedelser inför undantagsförhållanden för en tjänsteinnehavare vid en landskapsmyndighet konstateras att varken riksdagen eller Ålands lagting har rätt att anta tvingande bestämmelser som begränsar fri- och rättigheter för tjänsteinnehavare inom landskapsförvaltningen. Lagtinget har inte lagstiftningsbehörighet när det gäller bestämmelser som begränsar de grundläggande fri- och rättigheterna i grundlagen och riksdagen har inte behörighet att lagstifta om skyldigheter för landskapsmyndigheternas och kommunernas tjänstemän. Riksdagen har endast möjlighet att föreskriva om kommunernas skyldigheter att vidta åtgärder som organisation när det gäller beredskap inför undantagsförhållanden och om befolkningsskyddsuppgifter.

När det gäller fullgörandet av arbetsplikt som gäller medborgarna allmänt kan för den som har hembygdsrätt endast åläggas i civila uppgifter inom landskapet.

Förberedelser inom den privata sektorn på Åland

De system och tjänster som är kritiska för samhällets funktionsförmåga lyder i stor utsträckning under landskapslagstiftning. Lagtinget har exempelvis lagstiftningsbehörighet över de rättsområden som rör el-, vatten-, livsmedels- och bränsleförsörjningen samt trafik, vägar och sjötransporter inom Åland.

Vilken är er bedömning av den gällande beredskapslagen som helhet och av hur lagen fungerar? Vad bör särskilt utvecklas i beredskapslagen?

-

Finns det andra synpunkter som den organisation ni företräder särskilt önskar att ska beaktas i reformen av beredskapslagen?

-

Silverstrand Satu
Ämbetsverket på Åland - Statens Ämbetsverk på Åland